

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — — — 20 coroane.
Pe jumătate de an — — — — — 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Marea Adunare Națională dela Alba-Iulia.

Proclamarea României-Mari. — Vorbirea P. S. Sale pâr. nostru episcop Ioan. — Pe câmpul lui Horea.

(Urmare.)

Când dl Vasile Goldiș terminând cețirea proiectului de reroluțiune esclamă: „Trăiască România Mare”, întreaga sală într'un elan de nespūsă însuflețire isbucnește în ovații și aplause frenetice. Arhierii și întreg Marele Sfat se ridică de pe scaune. Idealul național se înfăptul și pământul sfânt al mândrei noastre împărății e udat de lacrimile bucuriei și ale emoțiunii. Momentul istoric nu se poate descrie.

După expozeul istoric al dlui Goldiș ia cuvântul înțeleptul neamului dl Dr. Iuliu Maniu. Iși începe vorbirea după urale și ovații sgomotoase. Motivează hotărârile din proiectul de rezoluție cu o logică, claritate și ușurință proprie tuturor manifestațiunilor din viața publică a fruntașului, care întrunește în persoana sa simpatică dragostea și încrederea întregului neam românesc.

În numele partidului social-democrat român vorbește dl I. Jumanca. Discursul însuflețit și cuminte, a fost mereu subliniat de aplause. Când rosti cuvintele: „...Astăzi venim și noi aici adevărații reprezentanți ai muncitorimei românești din Ungaria, Transilvania și Banat să declarăm în fața preacinstitei adunări, în fața internaționalei socialiștilor, în fața întregii lumi, că vrem unirea tuturor Românilor. Noi vrem și suntem gata a lupta cu toate mijloacele pentru înfăptuirea și apărarea unirii”, un uragan de aplanare răsplăti hotărârea deamă și bărbătească a muncitorimei române, care în fața tuturor intrigilor s'a știut înălța la priceperea imperativului vremurilor și încălzi de idealul sfânt al întreg neamului românesc.

După ce la somarea presidentului nimenea nu mai ia cuvântul, iubitul nostru Badea Gheorghe enunță proiectul de rezoluțiune primit cu unanimitate.

Tot cu unanimitate se primește la propunerea dlui Dr. A. Vaida și lista Marelui Sfat Național. Ia apoi cuvântul P. S. Sa Episcopul Dr. Demetriu Radu și propune ca Adunarea Națională să voteze mulțămită Consiliului Național Român, care și-a depus mandatul, precum și bărbăților, cari cu zel și devotament ne-au pregătit acest praznic mare. Roagă apoi pe arhierii să binecuvinteze lucrările Adu-

nării Naționale (P. SS. LL. se ridică de pe scaune și binecuvântă).

Măreța adunare o încheie seniorul episcopatului român și locțiitor de metropolit P. S. Sa părintele nostru episcop Ioan prin următorul discurs:

Onorată adunare națională! Cu rugăciunea pe buze și cu cugetul la Dumnezeu pleacă creștinul adevărat la lucrurile și întreprinderile sale. Cu rugăciunea pe buze și cu cugetul la Dumnezeu se întoarce omul creștin la vatra sa familiară. Pleacă adecă cu rugăciunea de cereri și se întoarce cu rugăciunea de mulțămită.

Rugăciuni de cerere am înălțat și noi astăzi la sfințele altare și încă rugăciuni încheiate cu lacrimi de bucurie, și acum la încheierea lucrului pentru care ne-am adunat se cuvine să aducem rugăciune de mulțămită la Tronul dumnezeirii cu atât mai vărtos, că a învrednicit și neamul nostru românesc de-a ajunge acel moment, care — și după spusele istoricului Tacit — este rar în felul său, ca un individ, o familie și cu atât mai vărtos o societate mare, cum e și neamul nostru românesc; să poată da sbor liber ougetelor și sentimentelor sale și cu atât mai rar momentul, ca sentimentelor sale să poată da expresiune liberă în modul și forma, cum ni s'a dat nouă — națiunii române din Ungaria, Transilvania și Banat, la marea prăznuire a zilei de astăzi.

Tocmai deaceea acum la ajungerea scopului pentru care ne-am întrunit, abia am putea aduce Domnului o rugăciune mai potrivită, decât cu cuvintele: „*Înălță-Te preste ceriuri Dzeule și pveste tot pământul mărirea Ta!*” (Ps. 56, v. 6.)

Onorată adunare națională! Trăim de veacuri pe acest pământ, pe care ne-a așezat divul Traian și pe care moșii și strămoșii noștri avându-l în stăpânire, l'au apărat cu sângele și viața lor în contra năvălirii oardelor barbare, cari după spusele istoriei „*veniau ca și lăcuste în agrii sămănați, tând fără de milă, răpind fără cfluțare, lipsind pe fii de tată și pe surori de trați*” și astfel l'au apărat în contra tuturor neamurilor și semințiilor, cari în cursul veacurilor s'au strecurat pe aici spre a-și cerca adăpost.

Și moșii și strămoșii noștri conștii de-dreptul și datoria lor, ajutați de curajul și bărbăția omului stăpân, au luptat cu succes în contra acestor năvăliri până atunci, până când ștreția și viclenia acestor neamuri, sprijinită de forța împrejurărilor, priincioase scopurilor lor, a întors roata norocului spre umilirea neamului nostru în măsura, că toată mângăerea ce le-a mai rămas, era redusă la credința și nădejdea în Dumnezeuul dreptății, iar până atunci toată mângăerea lor a fost redusă la dreptul de a ridica ochii minții și cugetul inimii lor la Dzeu esclamând cu psalmistul astfel: „*Dumnezeule, veni'au neamurile în moștenirea Ta, spurcat-au biserica Ta. Făcutu-ne-au ocară vecinilor noștri batjocură și răs celor din jurul nostru*” (Ps. 78, v. 1. 4.)

Acest jug al jobăgiei, acest vestmânt de batjocură, de ocară și de răs, deci de mare umilire, l'au purtat în cursul veacurilor nu numai moșii și strămoșii ci și părinții noștri și chiar și noi cei de acum, încât am ajuns să ne convingem, că nici cuvântul capului încoronat dat în fața

unei deputațiuni nu ne dă garanție de existență de afirmare și desvoltare firească ca popor de ordine pururea credincioși Tronului și patriei străbune, pentru care în cursul tuturor veacurilor am adus toate jertfele de sânge și avere, ce ni s'au cerut.

Episcopatul bisercei noastre române din Transilvania, Ungaria și Banat, a fost în toate aceste timpuri conștii de înalta sa poziție de păstor și conducător natural al turmei sale cuvântătoare.

Ca atare a fost conștii atât de îndreptățirea, de a fi expresiunea fidelă a sentimentului și astfel a stării sufletesti a neamului său, cât și de chemarea de a sprijini cu cuvântul și cu fapta mișcările inițiate de fruntașii săi mireni, ca factor poitici competenți în conducerea destinului națiunii noastre române, deci în toate mișcările de a asigura acestei națiuni dreptul firesc de existență, de afirmare și desvoltare pe toate terenurile vieții publice, culturale, sociale și economice în măsura dreptului, de care se bucură națiunile, cu cari trăim în societate pe acest pământ strămoșesc.

Că și noi episcopii de acum ai bisercii române din părțile pomenite suntem conștii de legătura sfântă în care am stătut și stăm cu neamul nostru românesc atât ca odrasle din rădăcina lui, cât și ca păstorii lui sufletesti; că mai suntem conștii atât de îndreptățirea cât și de chemarea și datorința noastră ca atari, dovadă învederată a fost declarațiunea noastră solemnă și unitară, în senzul căreia, pe marele sfat național al nostru, constituit din elita păstorilor noștri, l'am recunoscut și decretat de reprezentant și conducător politic al națiunii noastre române din Ungaria, Transilvania și Banat, și dovadă și mai grăitoare este faptul, că la bucinul de chemare a acestui mare sfat, ne-am prezentat la această măreț adunare națională în număr complet întocmai precum în număr complet am participat la Blaj înainte de 7 ani la prăznuirea semicentenarului de viață și activitate a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român.

Ne-am prezentat atunci în corpore, ca să dovedim lumii, că de câteori e vorba de limba și literatura noastră română suntem conștii de adevărul, că precum alte neamuri, tot astfel și națiunea noastră română nu trăește numai prin numărul mai mare sau mai mic al fiilor săi, ci trăește prin însași limba și literatura sa pentru care moșii și strămoșii noștri s'au luptat mai mult, decât pentru însași viața lor.

Ne-am prezentat și acum în corpore la această mare sărbătoare națională, ca să dăm probe învederate că de câteori se tractează despre soartea neamului românesc; clerul și poporul credincios, ca fii adevărați sunt una în cugete și simțiri, sunt una în dorințele și aspirațiunile naționale dela vlădică până la opincă și dela opincă până la vlădică.

Ne-am prezentat aici indeosebi cu scopul și dorința, că precum antecesorii noștri, vrednicii de pomenire episcopi de pe vremuri au suspinat împreună cu clerul și poporul credincios sub povara sistemului de împilare a tot ce a fost românesc, acum tot împreună cu clerul și poporul nostru să prăznuim *bucuria zilei, în care ne-a răsărit și nouă soarele dreptății*, care este chezașia unei vieți viitoare ca *națiune românească liberă și unica îndreptătită* a dispune de soartea sa prezentă și viitoare.

Este mare și însemnată această sărbătoare

națională chiar și numai prin numărul impunător al celor prezente, dar *timbrul adevărat* al acestei sărbători — unice în felul ei, nu-l dă nici numărul nostru al celor de față, nici numărul celor reprezentate prin noi la această adunare, ci ael *timbru* îl dă *însus scopul*, pentru care ne-am întrunit, care scop abia și-ar afla condeiul, care să-l defineze mai nimerit, și abia și-ar afla graiul, care să-l exprime în cuvinte scurte și totuși atât de corespunzător dorințelor și trebuințelor de viață națională a poporului nostru românesc, decât cum l'a definit și exprimat nemuritorul Andreiu Murășan la 15 Maiu 1848 în versul următor:

„Aceasta e ziua, în care Românul,
Pătruns de chemarea spiritului său,
Își scutură jugul impus de păgânul,
Ce n'avu nici lege nici chiar Dumnezeu!”

Acum dară, când prin concluzele acestei adunări, aduse cu vot unanim și cu însuflețire deamă de asemenea moment fără pereche în tot trecutul nostru îndepărtat, ne vedem realizată dorința nutrită de veacuri; acum, când ne vedem eliberați de jugul sclăviei seculare și am făcut începutul de a dispune înșine de soartea noastră și a neamului nostru românesc; acum, când în fața acestor concluze trebuie să amuțescă graiul și să cadă din mână condeiul tuturor acelor, cari nu înceată cu răsvrătirea pe tema, că marele sfat al națiunii române nu ar fi reprezentantul dorințelor neamului întreg — nu ne rămâne, decât să dăm mulțumita noastră prevedinței divine pentru că s'a milostivit a ne învrednici de bucuria acestei zile, prin care s'a dat înviere și viață națională și neamului românesc din aceste părți.

Să ridicăm deci ochii minții și cugetul inimii la Dumnezeu și să exclamăm cu psalmistul: „Înălță-te peste ceruri Dumnezeu și peste tot pământul mărirea Ta!”

După toate aceste mulțumind tuturor cari au concurs cu cuvântul și cu fapta dragostei lor de neam la atingerea acestui scop, și rugând pe Dumnezeu să binecuvinte lucrările noastre, adevă să ne învrednicească a vedea împlinită dorința exprimată de noi cei prezente în concluzele adunării noastre naționale de acum, declarăm sedința adunării noastre naționale convocată pe ziua de astăzi, de încheiată.

Erau aproape 2 ore, când acordurile puternice ale imnului național acoperiră ca niște valuri ale mării tulburate de suflarea unui vifor neobișnuit ultimele cuvinte din frumoasa vorbire de încheiere a P. S. Sale.

Sedința constituanței se termină și lumea imensă porni pe câmpul lui Horia, unde evanghelia praznicului se vesti tuturor marginilor pământului prin P. S. Lor episcopii Dr. M. Cristea și Dr. Iuliu Hossu și alți oratori. Frumos și măreț a fost praznicul învierii noastre și demn de a fi serbat din neam în neam.

Telegrama Marelui Stat Național către Maj. Sa Regele Ferdinand.

Adunarea națională a Românilor din Transilvania, Bănat și Țara ungureasă în Alba-Iulia, glorioasă cetate a lui Mihai Viteazul, a declarat, într'un elan de entuziasm fără margini, unirea teritoriilor sale cu regatul României. Vestindu-vă hotărîrea aceasta, care încoronează aspirațiile de veacuri ale neamului românesc, rugăm pe Majestatea Voastră, primiți omagiile ce venim a le exprima cu profunda supunere.

*Trăiască M. S. Regele Ferdinand!
Trăiască M. S. Regina Maria!
Trăiască Augusta Lor Familie!
Trăiască România Mare!*

Răspunsul M. S. Regelui Ferdinand. Dlui președ. al Adunării Naționale din Alba-Iulia.

Vestea îmbucurătoare ce-Mi aduceți despre mărețul act al unirei cu regatul român, săvârșit în vechea cetate a lui Mihai Viteazul, a umplut inima mea de supremă bucurie și-am primit-o cu o vie emoție. Munca neobosită depusă în cursul vremurilor de bărbați patriotici, purtători credincioși ai idealului național, azi și-a găsit răsplata binemeritată. Din lacrimile celor cari au plâns și suferit, cari au luptat fără preget, din sângele celor cari au muncit pentru înfăptuirea lui lăsând ca moștenire sfântă credința lor nestrămutată — a răsărit sămânța ale cărei roade azi le culegem ca un dar din cer. Mulțămesc Atotputernicului că mi-a îngăduit prin vitejia ostașilor Mei să pot contribui la această măreață faptă și ca împreună cu poporul meu iubit să pot trăi aceste clipe înălțătoare. Cum am fost părtașul suferințelor și durerilor voastre, așa iau din adâncul inimii parte la bucuria voastră, care este aceea a tuturor Românilor și unind glasul meu cu glasul vostru zic plin de nădejdi într'un viitor frumos: Trăiască România-Mare pururea nedespărțită! *Ferdinand.*

Răspunsul M. S. Reginei Maria.

Domnule președinte!

Războiul sfârșit a fost războiul nostru sfânt pentru desrobirea Ardealului. Când au plecat ostașii noștri am fost și i-am văzut. În ochii lor strălucea lumina entuziasmului, am împărtășit credința lor, am fost părtașă suferințelor și a zilelor grele prin cari toți am trecut. Pe mulți i-am văzut căzând cu brațele întinse spre Alba-Iulia, cetatea împlinirii visului nostru. Mulți, cei mai mulți erau tineri și dorința lor cea mai înflăcărată eră să-și unească mâinile cu frații lor de peste munti. Aceeaș credință trăia și în inimile voastre, când voluntarii Ardealului au venit și-au jurat să fie credincioși tronului și steagului României. În ochii lor strălucea aceeaș lumină și când am văzut mâinile lor ridicate spre cer și-am auzit glasurile lor puternice, am înțeles că aceeaș hotărîre trăia în sufletele voastre: să vă uniți cu noi și să fim o singură țară, o țară mare. Ziua măreață a împlinirii visului nostru a sosit și este o zi de biruință ziua, când împreună mâinile și aduc mulțămirile mele Domnului. Binecuvântat fie ceasul în care trimit această veste Ardealului. Aștept ziua cea mare, când voi veni la voi, să văd falnicii voștri munți, isvoarele, câmpiile și căminurile voastre. Acum atâția sunt copiii mei, că mi-e inima plină de nerăbdare să mi-i strâng la piept.

Domnule președinte! Strălucitoare este ziua zilelor, când după atâta suferință și așa multe jertfe suntem pentru totdeauna cu toții laolaltă, înfăptuind astfel visul de veacuri, visul de aur al Românilor.

Maria.

Adunarea femeilor române din Sibiu.

Pătrunse de fiorii însuflețirii neprihănite, femeile române au simțit chemarea tainică a vremii și la glasul venerabilei matroane, a doamnei Dr. I. Rațiu s'au adunat, la 12 Nov. în sala festivă a școlii civile de fete. S'au strâns într'un număr neobișnuit de mare. Au fost cam la 500 femei, din toate părțile societății noastre românești.

Laudă și admirație li-se cuvine! Doar însuflețirea conștie de vremile mari ce le trăim, disciplina și cumpătul s'a manifestat în măsură mai mare ca la bărbați.

Doamna E. Tordășianu, mulțămeste în puține cuvinte doamnelor pentru viul interes ce-l dovedesc pentru cauza românească și propune de prezidentă ad-hoc pe doamna Catinca Bârseanu. Se primește cu aclamări.

Doamna C. Bârseanu mulțămind pentru încredere, arată scopul întrunirii. Declară că femeia română, fiind părtașă suferințelor și luptelor din trecut, dorește și cere partea sa de muncă și de bucurie și din viitorul ce ni-se zugrăvește în colori atât de strălucite.

Propune să se trimită o adresă de încredere și îmbărbătare sfatului național român din Arad, precum și publicarea unui manifest către toate femeile române din teritoriile locuite de români.

Doamna Dr. Eleonora Lemenyi, cetește următorul proiect de adresă către sfatul național român:

Cuprinsă de nespuse însuflețire femeile române din Sibiu, salută Consiliul Național Român, singurul organ îndreptățit și chemat să cărmuiască soarta poporului român din Transilvania și Ungaria!

În veacurile îndelungate de tristă robie națională femeile au păstrat și nutrit în sânul familiei flacăra divină a conștiinței naționale. Când sentimentul național eră prigonit de ocărmuirea străină și dușmană, femeia română conștie de datorința sa națională și-a crescut fiii și fiicele în adâncă dragoste pentru limbă obiiceiuri și moșia strămoșească.

Azi, când în sfârșit în virtutea suveranității sale naționale neamului românesc i-se deschide un viitor strălucit și fericit: femeia română cu viu entuziasm sprijinește acțiunea de primenire și solidaritate a națiunii române, acțiune menită de a arăta lumii că neamul nostru e vrednic de libertate desăvârșită națională și în stare să se conducă singur pe sine.

Conștie de marea însemnătate pentru soartea neamului a acestei clipe istorice, femeia română cu mândrie și demnitate așteaptă înfăptuirea idealului nostru național; la a cărui împlinire va conlucra din toată puterea sa!

Trăiască Consiliul Național Român!

Adresa se primește cu urale la adresa sfatului. În urma acesteia cetește doamna Eugenia Tordășianu, proiectul de manifest care stărnește puternice valuri de însuflețire. Manifestul e următorul:

Dragi surori!

În trecutul furtunos al neamului nostru, femeia, alături de bărbat, și-a luat cu credință neclintită și cu adevărat eroism partea sa din multimea durerilor și din puținele bucurii, ce ni le-a trimis ursita.

În lupta pentru existență din zorii zilei și până în noapte a stat în brazdă alături de soțul ei, ajutându-i și îndulcindu-i amarul cu dragălășia sa. Dar în acelaș timp i-a crescut copiii în frica Domnului și în dragostea neamului și a dulcelui nostru grai.

Dacă fiii neamului au plecat la luptă cruntă, femeia i-a îmbărbătat, de multe ori s'a năpusit alături de ei asupra dușmanilor și focul sfânt al iubirii de moșie le-a dat puteri să învingă!

În vremuri de liniște până când mâinile ei harnice depănă lâna ori chindisea o iie, versul ei duios turnă în cântece bătrânești vitejia românească și împletea în cunună de versuri amintirea eroilor.

Deodată cu firul din caier se torceau și firele strălucitoare ale doinei și horei și gospodăria sa modestă eră împodobită cu datinile și moravurile simple, curate, de o feciorelnică moralitate, de un rar bun simț și de o aleasă cinste, cheazășie a trăinicii neamului nostru.

Ca de atâtea ori în trecut, neamul nostru și azi trece prin o grea cumpănă. După un războiu cumplit, de aproape cinci ani, care a cernit inimi nenumărate, se ivește la orizont aurora împurpurată de sângele scump al feciorilor noștri, ca o măreață prevestire a soarelui libertății, ce are să răsără în sfârșit și pentru neamul românesc. Am vrea, ca acest soare de mult și cu dor așteptat, când își va deschide pleoapa, să poată saluta în sufletele tuturor Românilor o adevărată sărbătoare. Să ne curățim simțirile pentru această sărbătoare! Și mai ales să cură-

șim și să îmblânzim firea înăsprită de război a bărbaților și copiilor noștri, ca în timpul acesta de cumpănă și prefacere să nu-și păteze mâinile și haina de praznic prin omor și jaf.

Așadar la muncă, dragi surori! Locul nostru mai mult ca orî când este lângă bărbații și copiii noștri. Să fim cînd este blîndeții și al iubirii, care le potolește mânia, trezind în ei dragostea de frate și respectul pentru bunul deaproapelui.

Vrem, ca poporul nostru să primească mult așteptatul soare al libertății popoarelor cu aceeaș curățenie sufletească, cum primește sfînta cuminicătură în fața altarului dumnezeiesc. Vrem, ca neamul nostru să poată sta cu față curată înaintea deșertătorilor săi și să ocupe cu cinste, ca popor stimat locul ce i-se face și lui între neamurile mari ale lumii.

La muncă, surori!

Acum să începem și noi răsboi împotriva volnicilor și pentru pacea curată dintre neamuri. Trăiască pacea!

Trăiască neamul românesc de pretutindenea! Sibiu, 12 Noemvrie 1918.

Femeile române din Sibiu.

În fine se delegă din sinul adunării următorii comitet:

Prezintă: Dna Dr. Ana Rațiu. Viceprezintă: Dna Catinca Barseanu. Secretară: Dna Dr. Eleonora Leményi. Membre: Dnele Dr. Russu, I. Bardoși, E. Tordășianu, V. Dr. Stroiia, V. Popoviciu, E. Bucșu, M. Brote, O. Dr. Deleu, L. Dr. Fruma, L. Dr. Bologa, Agnes Dr. Măcelar, E. Poponea, E. Petrașcu și V. Boiu.

Comitetul are chemarea ca stînd în legătură cu statul național român din Sibiu să lucreze pentru trezirea femeii române din Sibiu și jur la muncă conștie pentru fericirea neamului.

T. R.

Apelativul Romania la scriitorii vechi bisericești.

Principatele române unite: Muntenia și Moldova, sunt primul stat în lume, care și-a luat mult semnificanta numire de România! Este în deobște cunoscut, cât de multe obstacole diplomatice a trebuit să întîmpine și să sfarme noul regat, pînă ce în cele din urmă, târîș-grăbiș totuș a isbutit să își elupte și asigure acest titlu de nomenclatură diplomatică și în parte și istorică.

Imperiul roman nici când nu s'a numit diplomatic și geografic, cel puțin nu în toată întinderea sa, cu acest nume sugestiv; mai ales nu imperiul roman păgân¹⁾. La nici un singur literat clasic păgân, fie roman, fie străin, nu dăm de urma cuvîntului Romania.

Numirea din vorbă, prima dată ocără la scriitorii bisericești, creștini, latini și greci, în a doua jumătate a veacului al 4-lea și se menține sporadic, pînă târziu în pragul veacului 16-lea, — fără însă a ieși cândva din cadrele străme a literaturii și în viața publică, ca o numire politică ori toponimică — când dispare total, ca ca apoi după scurgerea a trei secole și mai bine, bogate în prefaceri religioase și sociale; să se ivească din nou și stabil, în o altă noțiune etnică și geografică-diplomatică.

Impărăția romană purtă numele convențional de „*Imperium Romanum*”, ce însemnă poruncă, poruncirea, puterea, iurisdicția Romei. *Roman* în sens arhaic e atîta, cât: domn, împărat, domnie, putere împărăție²⁾.

Strict considerat *imperium* cu *romanum*, sînt concepte identice; deci construcția „*impărăție romană*”, e un adevărat pleonasm, ca să nu zicem mai mult, căci e de prisos să mai zici „*imperium*”, când ai spus „*romanum*”, fiind aceste cuvinte sinonime.

Cu mult înainte de a se ciocni Romanii cu Slavii, ei s'au războit repetat și crâncen cu Germanii; carl o bună vreme, mai vîrtos la început, le ziceau V-l-h (Vlah), dela verbul *vald*, sau *vall*, ce se călmăcește a stăpîni; de unde apoi se derivă calificativul de wălsch, dispunător, chivernitor.

Dela Germani — Teutonii — s'a transmis la slavii, însemnând la ei vlah, putere, uriaș, domn³⁾.

Deci dacă roman, sau vlah, însemnă ca arhaism poruncă, uriaș, atunci *paleo-Romania* trebuie să fie sinteza urieșilor, poruncilor, poruncitorilor.

Cînd târziu se introduse în literatură, prin scriitorii bisericești termenul de „*Romania*”, imperiul roman eră nu numai răspîndit și întărit peste întreg pămîntul, dar deie în bună parte își și asimilă și șieșterii teritoriile cucerite și așa negreșit, că scriitorii cari folosec aceste cuvînt ne, îl folosesc, ca prin ei să marcheze caracterul național roman al tuturor provinciilor îngremiate domniei romane unitare; lapidar, *Romania* indică, că popoarele cucerite sunt acuma și naționalizate, romanizate.

M. Atanasie cel Mare († 373) e cel dintâi, care folosește numirea *Romania*, zicînd, că *Romania* e capitala Romaniei⁴⁾.

Sf. Epifaniu († 403) mitropolit grec în Salamis, istorisește, cumcă ereticul Manes, părăsind Persia a intrat în *Romania*... că Constantin cel Mare a trimis în contra lui Arie scrisori, prin toată *Romania*⁵⁾.

Ucenicul și biograful sf.-lui Augustin, Passidius († 432), susține că vandalii sînt răsturnătorii Romaniei⁶⁾.

Paulus Orosius († 460) preot în Braga Spaniei, din încredințarea sfîntului Augustin compusese 7 cărți istorice, împotriva păgănilor; în această operă împărăția Romei e passim numită *Romania*⁷⁾. Nu altcum și un alt contemporan, episcop al Spaniei, Jdadius († 470), eretic priscilian în Merida⁸⁾.

Mai târziu apoi alăunul Jordanis († 551), episcop și istoric din Crotona († 603) episcop, și cu Venantius Fortunatus († 603) episcop, în Wienne, renumit poet bis., încă folosec des în scrierile lor nomenclatura din chestiune⁹⁾.

Cînd se prăbușii imperiul de vest, nomenclatura Romaniei rămîne și pe mai departe pentru restul din orient.

Împăratul și istoricul Constantin Porfirogenitul († 959), mai de multe ori folosește *Romania* ca numire, pentru imperiul său bizantin¹⁰⁾.

Ioan Bromton, abate. în veacul al XV-lea, îi zice împărăției bizantine *Romania*, scriind: Toată *Romania* e țara continentală și aparține stăpînirii împăratului Constantinopolitan... Capul Romaniei (sic) e cetatea Constantinopol, și *Romania* se mărginește în Slavonia, Ungaria și Istria¹¹⁾.

Impărăția romellor (bizantinilor) e numită *Romania* și la aprigul critic hronologic, al istoricului bisericesc Baronius, la minoritul francez Antoniu Pagi¹²⁾.

Un literat francez din începutul secolului al XIII-lea, Gesiffroi de Ville-Harduin, care a luat parte în campania latinilor în contra regelui bulgar-român Ioniță (Caloianes)¹³⁾ numește o regiune Tracia și Macedonia, țară *Romania*¹⁴⁾.

Efemera împărăție latină orientală, a cruciaților încă s'ar fi chemat *Romania*¹⁵⁾; o numește astfel însuș împăratul ei al doilea, Enric de Flandra, vîitîndu-se într'o epistolă a sa cătră papa Inochentie III la 1205, că „romănul acela Ioniță, pe care îl cunoaște din scrisorile lui... a cutrierat toată *Romania* și a ajuns pînă la Didimot¹⁶⁾”.

Enric a și purtat răsboi în contra lui Ioniță, pe care l-a învins de repetite ori.

Se crede, că împărăția romăno-bulgară alui Ioniță, încă s'ar fi numit căte odată *Romania-Bulgaria*¹⁷⁾.

E interesant, că apelativul acesta de „*Romania*”, pentru Romăni din stînga Dunării nu e o creație limbistică națională romăno, ci e o invenție grecească! Dimitrie (ca monah Daniel) Filippides a tipărit în 1816 la Lipsca în grecește *Istoria Romăniei* și dînsul e primul scriitor care folosește acest termen colectiv¹⁸⁾.

Termenul literar de *Romania* e recipiat ca termen diplomatic și internațional abia în anul 1867, cînd cu prilejul expoziției universale din Paris, grație ostenelelor și prudenței politice ale lui Alexandru Odobescu¹⁹⁾; cu toate că Cuza Vodă unli Moldova și Muntenia în 1859 și recte în 1862, sub numirea de Romănia, numire trecută la 1866 și la domnitorul Carol I.

¹⁾ Dr. G. Sbierra: Contribuiri pentru o istorie etc. Cernăuți, 1906, p. 238. — ²⁾ Deriva *Roma* dela Romai, ce însemnă adevărată putere. Cnfr. geografia anonimă „*Roma vagyis az örökvaros nevezetességéi*”, ediția II, Budapesta pg. 8 nota. *Virgil* în „*Aeneida*” I 282 spune, că Romanii = cu stăpînia lucrurilor: Romanos rerum dominos. — ³⁾ Sbierra: ibid. 157 și 287. V. A. Urechia: Schițe din istoria literaturii romăno, București 1885 p. 18 nota. I. Lăzarici: Ist. lit. romăno, Sibiu, 1884, p. 10. B. P. Hajdău: Ist. critică a Romănilor, Buc. 1875, 32—5. I. I. Bumbac: Ist. limbei romăno, Cernăuți, 1889, p. 4. — ⁴⁾ Arianus Liberio Episcopus Romanus etc. pepercipit, nec reveritos fuisse Romanum Metropolim esse Romaniae. (Epi-

stola ad solitarios). — ⁵⁾ Manem Persarum regione relicta Romaniam invasisse... Constantinum litteras adversus Arium misisse per totam Romaniam. (Panarion I, 2, 46 și 49). — ⁶⁾ Vita s. Augustini capite XXV Romaniae eversores. — ⁷⁾ Historiarum libri adversus paganos III 20 și VII 43. ⁸⁾ Chronicon et Fasti. — ⁹⁾ De origine et actibus Getarum c. 25 și 50. — ¹⁰⁾ Miscelanea VI 7. — ¹¹⁾ De Thematribus et administrando imperio, Bonnae 1840, I, p. 79, 206, 212 și 170 și idem De ceremoniis aulae bizantinae, Bonnae, 1821, I, p. 295. — ¹²⁾ Chronicon ab anno 588—1198 in Richardo. Tota Romania terra firma est, et est dominio Imperatoris Constantinopolitani... Caput Romaniae est civitas Constantinopolis, et Romania jungitur Slavoniae, Hungariae et Histriae. — ¹³⁾ Critica historico-chronologica in annales ecclesiasticos Caesaris Baronii, la anal 381 c. 3. — ¹⁴⁾ Ad eccl. frumos, mușat, cum e și az în dialectul macedo-romăno. *Sbiera*: 421—3, 545 și 574. — ¹⁵⁾ Id. ibid. 290 și 297; 409 și 415: la terre de Romanie... entra en Romanie, ...le marchal de Romanie. — ¹⁶⁾ 409 și 431. — ¹⁷⁾ *Ville-Harduin*: I. c. 528. *Sbiera*: 297, 290—1 și 415. — ¹⁸⁾ *Johannes*... universam Romaniam discurrens... Didimotium venit. — ¹⁹⁾ *Sbiera*: 427 și 580. — ²⁰⁾ Așa zice C. Erbiceanu în „*Bis. ort. romăno*” Buc. an. XXXIV pg. 1121. Tot așa și D. Oniciu: Din Ist. Romăniei, Buc. 1908 pg. 133. Filippide e macedo-romăno, a petrecut mult în România; mort în Basarabia la 1832. E rudă filologului Alexandru Filippide din Iași, care i-a făcut și biografia în „*Arhiva*”, Iași an IV pg. 164 și următoarele. Filippide a mai scris și alte opere afără de istoria lăudată. A fost mare învățat dar și om nostim. Se ocupă cu fabricarea unei limbi mondiale universale, a la volapük și esperanto. Bis. ort. rom. XXXIV Nr.-ii 11 și 12. Rev. Teologică, Iași, an. IV, pg. 76 și urm. *Arhiva soc. științ. și literare*, Iași, III, p. 608 și urm. *Jorga*: Ist. lit. romăno sec. 18. Vol. II, p. 47 și 83; 106—107. — ²¹⁾ Gh. Adamescu: Noțiuni de ist. limbii și lit. romănocești. Buc., 1894, pg. 270; *idem*: Ist. lit. romăno. Buc., 1913, p. 434 și *idem*: Lit. rom. modernă, Buc. 1902, pg. 287.

INFORMAȚIUNI.

Parastas. Vineri, la 30 Noemvrie (13 Decembrie), în ziua sf. Ap. Andrei, s'a servit în biserica noastră catedrală parastas pentru odihna sufletului fericitului arhiepiscop și metropolit Andrei Baron de Șaguna.

Să luăm aminte! Atragem atențiunea preoților noastre asupra agenților ce se ivesc prin satele romănești cu scopul de a storce dela țărani Aceste organe ticăloase ale dușmanilor noștri desperați caută să producă spargeri și disordini în rândurile bine încheiate ale întreg neamului romănesc. Să fie puși la locul lor și tratați cu cinstea ce li-se cuvine.

Insultarea tricolorului român. Luni noaptea niște criminali au rupt stindardul nostru național de pe edificiul consistorial și al Bibliotecii diecezane. Faptul e o dovadă despre libertatea, de care am fi părtași în republica maghiară.

Reuniunea învățătorilor dela școlile populare conf. gr.-ort. romăne din protopopiatele aradane I VIII. Prin aceste va convocăm membrii comitetului la ședința ce se va ține în Joi în 6/19 Decembrie a. c. la 10 ore a. m. în școala centrală din Arad. Obiecte: Raportul presidiului. Raportul casarului. Raportul bibliotecarului. Dispoziții privitor la reînchegerea activității. Arad, la 27 Noemvrie (7 Decembrie) 1918. *Iosif Moldovan*, președinte. *Nicolau Cristea*, secretar general.

Doctori de onoare. Profesorul Masaryk președintei Wilson și Poincaré; primministrii Lloyd George și Clémenceau sînt numiți doctori de onoare ai facultății cehe de drepturi din Praga.

Ștergerea celibatului. Consiliul preoțesc romano-catolic a pornit o acțiune pentru ștergerea celibatului.

Suprafața Romăniei Mari. Romănia: Muntenia, Moldova și Dobrogea — 137.125 km. p. cu 7,771.341 locuitori. Basarabia: 44.422 km. p. cu 2,588.400 locuitori.

Bucovina, Ardealul, Bănatul, Crișana, Maramurășul — 147.135 km. p. cu 8,351.232 locuitori. Total 329.460 km. p. cu 18,710.983 locuitori.

Sabie de onoare. Viteazului comandant dela Mărășești (Termopile romănoească), generalului Averescu i-se va cumpără prin subscriere publică o sabie de onoare.

Lipsa de cărbuni devine amenințătoare. Din cauza lipsei de cărbuni toate prăvăliile din Viena sînt închise după amiază la 4, iar teatrele și localurile de petrecere au fost închise cu totul. Peste 2—3 zile vor înceta să circule trenurile locale din Viena, iar pe liniile principale nu va circula decît un tren de persoane pe zi. De asemenea și în Budapesta prăvăliile vor fi închise

de acum la 4 d. a., iar circulația trenurilor a fost cu mult redusă. În caz că nu vor sosi curând cărbuni din străinătate, va încetă cu totul circulația drumului de fier.

Cât a pierdut armata austro-ungară. După date oficiale din Viena, armata austro-ungară a pierdut în război, până la sfârșitul lui Mai 1918, patru milioane de oameni morți, răniți și bolnavi. Numărul morților se cifrează cu 800.000 soldați și peste 23 mii de ofițeri.

Scriitorii francezi nu vor prietenie cu cei austriaci. Asociația gazetarilor din Viena a trimis o telegramă către societatea scriitorilor (literaților) francezi, arătând dorința lor, ca după război să se facă o împrietenire între ambele societăți. În același timp scriitorii francezi erau rugați să intervină pe lângă guvernul francez, ca acesta să trimească alimente pentru austriaci și familiile lor, în total vre-o 5000 persoane. Președintele asociației franceze a răspuns: „Scriitorii și gazetarii austriaci n'au găsit niciodată cu cale să protesteze împotriva cruzimilor comise împotriva populației franceze și belgiene. N'aveți dreptul să cereți mila sau ajutorul nostru. Vă vom da alimente numai după ce vom fi îndestulat populația înfometată din Franța de nord, Belgia și Sârbia precum și nenorociții noștri de prizonieri, cari, se întorc ca niște stafii. Cât pentru apropierea de care aveți cinismul să vorbiți, lăsați deoparte orice speranță. Nu vom să știm nimic de d-voastră”. Ambasadorul francez din Elveția a declarat că guvernul francez va lua măsuri aspre împotriva tuturor gazetarilor francezi, cari au plecat la Viena și Budapesta; dacă nu se întorc imediat în Franța.

Proclamarea unirii celor trei state ale Slavenilor de sud. Delegația Sârbilor, Croaților și Slovenilor din fosta monarhie a fost primită în Belgrad de către prințul moștenitor Alexandru, de față fiind și toți miniștrii sârbi. Delegația a citit un memoriu, în care declară în numele celor trei popoare slave din fosta monarhie, că voesc să se unească cu Sârbia și Muntenegru într'un singur stat sub domnia regelui Petru. Apoi cer convocarea unei mari întruniri constituante și în fine protestează împotriva faptului că Italianii au ocupat teritoriul, cari se cuvin de drept Slavilor. Prințul Alexandru a răspuns: „În numele regelui Petru proclam unirea Sârbiei cu statele independente ale Slovenilor, Croaților și Sârbilor într'un singur regat. Aceasta va fi recompensa vitejiei și jertfelor soldaților noștri. Vom îngriji ca să dobândim toate hotarele, ce se cuvin de drept neamului nostru și cred că Italia va ține mai mult la prietenia și buna vecinătate cu noi, decât la îndeplinirea întocmai a tratatului din Lonpra, pe care noi nu l-am scris. Trăiască poporul unit Sloven-Croat și Sârb!” Atât în Belgrad cât și în Zagreb vestea proclamării a fost primită de populație cu mare însuflețire.

† Terențiu Vidican. Marți, în 20 Noemvrie (3 Decemvrie) a trecut la cele vecinice parohul din Hinchiriș (pfiatul Vașcăului) Terențiu Vidican, răpus de boala spaniolă, în anul al 37-lea al vieții și al 14-lea al fericitei căsătorii și păstoriri. A lăsat în urmă-i nemângăiată-i soție și trei copilași. A fost înmormântat Joi, în 22 Noemvrie v. prin preoții din jur Ilie Lucuția, Vasile Nicoruția și Ștefan Fofiu, care a rostit și un pătrunzător cuvânt funebral. Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii săi, iar celor rămași le deie mângăiere și ajutorul său!

Nr. 4259/918.

Tuturor protopopilor și administratorilor protopopești din districtul Consistorului din Arad.

În conformitate cu cercetarea ministrului ung. de culte și instrucțiune publică, din 25 Noemvrie a. c. Nr. 14490/918 dispunem, spre conformare, următoarele:

1. Din toate corespondențele oficiale adresate Ministerului ungar să se omită atributul „regesc” precum și titlurile: consilier aulic, consilier regesc, excelență, ilustritate, magnifice și spectabil.

2. Portretele foștilor regi ungari Francisc Iosif I și Carol al IV-lea afișate în localitățile oficiale respective în salele de învățământ să se delătore de acolo și să se așeze într'un loc potrivit, spre păstrare.

Arad, la 26 Noemvrie v. 1918.

Ioan I. Papp, Episcop.

Poșta redacției.

Păr. E. M. T. Sfat mântuitor în chestia ce Vă preocupă nu ne poate da nici autoritatea superioară. Orientări nu Vă putem împărtăși nici noi. Faceți cum Vă va lumina Dumnezeu. Predica se va publica. Salutări.

Păr. C. L. Ș. Am primit cu mulțămintă. Se va publica.

Dlul T. M. în G. Vă mulțămesc pentru sprijinul valoros. Se va publica.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut: „*Biblioteca Semănătorul*” Nr. 40 conținând **Cântări naționale** și anume: 1. Deșteaptă-te române. 2. Trei colori. 3. Pe-al nostru steag. 4. Răpirea Basarabiei. 5. Hora Sinaiei. 6. Drum bun... 7. Hora dela Plevna. 8. Hora Resbelului. 9. Cântec de război. 10. Vivat țara mea. 11. Limba românească. 12. Latina gintă. 13. Fii ai României. 14. Sunt vânător... 15. Trecerea Dunării. 16. Hora Severinului. 17. Hora Unirii. 18. Hora dela Grivița. 19. Hora Dorobanților. 20. Marșul anului 1848. 21. Marșul lui Iancu. 22. Marșul lui Mihailu Viteazul. 23. Marș ostășesc. 24. Calcă Române. 25. Auzi buciurul că sună. 26. Haideți frați cu arma în mână. 27. Mama lui Ștefan cel mare. 28. Ce e patria română. 29. Românul către Tătar. 30. Frunzuliță de stejar. 31. Adio la Carpați. 32. Cea din urmă noapte a lui Mihailu cel Mare. 33. Peneș Curcanul etc.

Prețul 80 fil. plus 20 fil. pentru porto. Se poate comandă dela **Librăria diecezană din Arad** (Deák Ferencz u. 35).

„*Cultura Creștină*” Nr. 15-16/1918, revista profesorilor seminariași din Blaj cu următorul sumar deosebit de bogat și interesant: **Dr. Alexandru:** Pro memoria (La 150 de ani dela moartea episcopului Inocențiu M. Klein). **Ioan Modrigan:** Din scrisul lui Gheorghe Lazar. Senior: Pentru delăturarea unui obicei rău dela completarea beneficiilor mici eclesiastice (Scrisoare). **Ioan Crișan:** „Câteva reflexiuni asupra textului liturgic”. Insemnări: Tânguirea unui preot pentru indiferentismul față de sf. euharistie (Senior). Încă odată „lectura pentru soldați” (Dr. Alexandru Rusu). Cronică: Spre pacea lumii (ar.). O frumoasă fundațiune (vs.). Conferență episcopoească amânătă (ar.). Proiectul pentru autonomia catolică s'a îmfundat (ar.). „Săptămâna socială” a catolicilor maghiari (r.). Sanator pentru preoți (r.). „A murit Mangral” (vs.). Cărți și reviste: Alexandru Lupeanu, Sămânța viitorului (ar.). Caba Vazul, Szilagyvarmegeye román népe, nyelve és népköltészete (al.). „Cuvântul Adevărului” (r.). Cărți intrate la redacție. Telefon. Posta administrației. Se poate abonă din Blaj pentru 20 coroane pe an.

Calendarul diecezan din Arad pe anul 1919. Conține cronologia pe anul 1919, sărbători și alte zile schimbătoare, posturile, deslegări de post, parastasele oficiale, sărbătorile școlare, zilele de repaus la judecătoria, întunecimile, anotimpurile, partea calendaristică, genealogia familiei domnitoare, domnitorii celorlalte state europene, calendar economic, târgurile, tarifa postală și o parte literară instructivă și variată cu poezii și proză din peana unor scriitori distinși și împodobită cu ilustrațiuni actuale. Îl recomandăm cu căldură. Prețul unui exemplar 2 cor. plus 20 fil. pentru porto. Revanzătorii primesc rabat. Se poate comandă dela **Librăria diecezană din Arad** (str. Deák Ferencz 35).

Redactor responsabil: **Dr. Teodor Botiș**, profesor.

PARTEA OFICIALĂ.

Concurse.

În baza ord. Ven. Consistor Nr. 1928/B 1918 — pentru îndeplinirea parohiei de cl. I **Beznea**, protopopiatul Pesteșului, se publică concurs, cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în „*Biserica și Școala*”.

Emolumentele: 1. Casă parohială, cu intravilan de 600□. 2. Curtea bisericii în natură. 3. Două jugh. pământ arător. 4. Patruzeci jugh. mici à 1200□ pășunat. 5. Birul dela 250 Nri de

casă, jumătate vică cucuruz sfărmat. 6. Lemne de foc, după trebuință, aduse pe spesele proprii. 7. Stolele uzuale. 8. Pentru cinci capete de vite pășune liberă în pășunea comunală. Parohia fiind de cl. primă, dela recurenți se pretinde să aibă documentele recerute pentru această clasă.

Doritorii de-a ocupa această parohie, cererile de concurs, adresate comitetului parohial din Beznea, să le înainteze Prea On. oficiu protopopesc în M.-Telegd, cu observarea strictă a Ș-lui 33 din regulamentul pentru parohii, având datorința a se prezentă în sf. biserică din Beznea, spre a-și arată desteritatea în cântare, tipic și oratorie.

In conțelegere cu: **Alexandru Munteanu**, protopresbiter.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului de paroh din **Chișirigd (Kisürög)** se publică concurs din nou cu termen de alegere de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Parohia este de clasa a II-a. Venitele sunt următoarele: 1. Casa parohială cu grădina, supraedificate. 2. Una sesiune pământ (32 iugh. catastr.). 3. Dreptul de pășunat și pădure ce revine după pământul parohial. 4. Bir preoțesc de fiecare număr de casă cu pământ câte o măsură (30 litre) de grâu, iar dela cei fără pământ 30 litre cucuruz sfărmat, ori prețul curent. 5. Stolele îndatinat. 6. Intregirea dela stat, care însă parohia nu o garantează.

Contribuțiunea după pământ o va suporta jumătate parohul, jumătate biserică. Preotul va avea să catehizeze regulat, fără a pretinde ceva onorar dela parohie.

Reflectanții au a se prezentă în termenul regulamentar — cu observarea strictă a Regulamentului în vigoare — în vre-o Duminecă în sf. biserică pentru a-și dovedi capabilitatea în cântări, tipic și oratorie.

Concursele ajustate sunt a se adresă comitetului parohial din Chișirigd, și a se înaintă — cu documentele originale — la P. O. oficiu protopopesc ort. român din Oradea-mare.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu: **Andrei Horvath m. p.** protopopol Orășii-mari.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului de învățator dela școala ort. română din **Ch.-Târian (Körös-tarján)**, se escrie concurs, cu termen de alegere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficial diecezan.

Venitele sunt: 1. Bani gata dela parohie 600 cor. 2. Stolele îndatinat 50 cor. 3. Cvartir corăspunzător, cu edificile laterale și supraedificate, grădina (o parte a grădinei este ocupată cu materialul adunat pentru edificarea bisericii). 4. Intregirea dela stat este asigurată. La caz de învoială reciprocă, banii gata (600 cor.) se pot schimba în pământ și naturale.

Alesul va avea să provadă pe lângă învățământul cotidian și cel de repetiție, apoi cantoratul în și afară de biserică regulat; să instrueze elevii în cântări, să cânte cu ei în sf. biserică; să-i conducă regulat la sf. biserică și acolo să-i supravegheze.

Reflectanții vor înaintă — în termenul legal — petitele adjustate cu 1. Atestat de botez. 2. Atestat despre eventualul serviciu. 3. Atestat de moralitate. 4. Atestat referitor la miliție. 5. Diploma de învățator — la P. O. oficiu protopopesc al Orășii-mari, prezentându-se în acest restimp în sf. biserică din Ch.-Târian pentru a se arată poporului și a-și dovedi capabilitatea în cântare și tipic.

Comitetul parohial.

—□—

3—3

Dr. Cornelia Moga fost asistentă la clinica II-a de interne din Budapesta, aduce la cunoștința onor. public că s'a strămutat la **Arad, str. Sina Nr. 1/b**, unde ordonează zilnic pentru boale interne și de nervi. Totodată deschide laborator pentru cercetări chimice, bacteriologice, terologice și laborator Röntgen.

x—1

Ultoi de vie cu rădăcină se găsesc de vinzare la preotul **Petru Pelle din Miniș (com. Arad).**

x—3